

میراث ماندگار

دوران رهبری قائد شهید

درباره گشایش افق‌های آینده حکمرانی ایران

محمد عطریان‌فر

عضو شورای مرکزی و معاون سیاسی دبیرکل حزب کارگزاران سازندگی ایران

تاریخ سیاسی ملت‌ها، پیش و پیش از آنکه با رویدادها و طوفان‌ها شناخته شود، با شخصیت‌هایی سنجیده و تعریف می‌شود که در بزنگاه‌های مهم و سرنوشت‌ساز، مسئولیت هدایت جامعه را بر عهده داشته‌اند. ارزیابی نقش و مکانت این گونه شخصیت‌ها نیز همواره فراتر از محاسبه و اثرگذاری هیجانات مقطعی و منازعات سیاسی روز صورت می‌گیرد؛ چرا که دایره تاریخ، برآیند واقعیت‌های میدانی، دستاوردها، کاستی‌ها و پیامدهای بلندمدت تصمیماتی است که مسیر ملتی را رقم زده‌اند.

چهار دهه رهبری عظیم‌القدر ایران سرفراز، آیت‌الله شهید سیدعلی خامنه‌ای، رضوان الله تعالی علیه‌بی‌تردید از مهم‌ترین و اثرگذارترین مقاطع تاریخ جمهوری اسلامی ایران به شمار می‌رود؛ دوره‌ای که کشور با مجموعه‌ای از پیچیده‌ترین تحولات داخلی، منطقه‌ای و بین‌المللی مواجه بوده است. از بازسازی پست از جنگ تحمیلی و بازتعریف ساختارهای اقتصادی و اجرایی گرفته تا مواجهه با تحریم‌های فراگیر، مناقشات هسته‌ای، تحولات ژئوپلیتیکی غرب آسیا، ظهور بازیگران جدید در نظام بین‌الملل و انقلاب فناوری اطلاعات، همگی در همین دوره به وقوع پیوسته است. از این رو، شخصیت سیاسی آیت‌الله خامنه‌ای در حافظه تاریخی جهان، شخصیتی چندبعدی و تأثیرگذار بوده است؛ آن‌چنانی که هم مورد حمایت بخش‌های وسیعی از ملت‌های محروم و در بند سلطه بوده و هم موضوع مورد تقدیر قبسان و قدرت‌های استکباری، چنین جایگاه و نگاهی نشان‌دهنده اثرگذاری قابل‌توجه تأثیر فراملی این شهید مقتدر بر معادلات سیاسی منطقه و جهان طی چند دهه گذشته بوده است.

در چنین شرایطی، شاخص‌ترین مؤلفه‌های حکمرانی آن‌جناب در این دوره، تأکید مستمر بر استقلال سیاسی، حفظ حاکمیت ملی، تقویت بازدارندگی دفاعی، توسعه ظرفیت‌های علمی و فناوری و تلاش برای استحکام و استمرار ساختار جمهوری اسلامی بوده است. این رویکرد، از نگاه حامیان، زمینه‌ساز حفظ ثبات سیاسی کشور در یکی از پرتلاطم‌ترین ادوار منطقه و عاملی برای جلوگیری از آسیب‌پذیری ساختارهای حاکمیتی در برابر فشارهای خارجی تلقی می‌شود. گرچه منتقدانی هم هستند که برخی سیاست‌ها و تصمیمات و تأثیر این دوره را در کنار فشارهای خارجی بر توقف روند توسعه اقتصادی، کاهش سرمایه اجتماعی، محدودیت‌های سیاسی و برخی چالش‌های حکمرانی اثرگذار دانسته‌اند. از این منظر، بررسی کارنامه این دوره، با توجه و نگرشی متقارن به فرصت‌ها و محدودیت‌ها، دستاوردها و هزینه‌ها و همچنین لحاظ نمودن شرایط محیطی و بین‌المللی است که امکان ارائه تصویری جامع و منصفانه را فراهم خواهد ساخت.

همزمان، رابطه جامعه ایران با نهاد رهبری نیز در طول این چهار دهه، متناسب با تحولات اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و نسلی، دستخوش تغییر و تحول بوده است. در سال‌های نخست انقلاب و دوران دفاع مقدس، این رابطه عمدتاً بر پایه همبستگی انقلابی و ارزش‌های مشترک شکل گرفت اما با گذشت زمان، با تغییر نسل‌ها، گسترش ارتباطات، افزایش مطالبات عمومی و تحولات اجتماعی، طیف متنوعی از حمایت، اعتماد، نقد و مطالبه‌گری در فضای عمومی کشور و حافظه تاریخی مردم شکل گرفت. این تنوع دیدگاه‌ها، پایه‌ای برای رویش‌ها و ریزش‌ها بود. واقعیتی اجتماعی که مطالعه آن نیازمند رویکردی علمی، مبتنی بر داده‌ها و فارغ از ساده‌سازی‌های سیاسی است.

در عرصه بین‌الملل نیز، جایگاه آیت‌الله خامنه‌ای همواره فراتر از مرزهای ایران مورد توجه بوده است. نزد بخشی از دولت‌ها و جریان‌های سیاسی، ایشان نماد استقلال‌خواهی، مخالفت با سلطه‌پذیری و حمایت از بازیگران همسو در منطقه محسوب می‌شوند؛ در مقابل، برخی دولت‌های وابسته، سیاست‌های جمهوری اسلامی این دوره را بعضاً منشأ بخشی از تنش‌های منطقه‌ای و اختلافات با غرب ارزیابی کرده‌اند.

ادامه در صفحه ۲

نماز وداع

در دومین روز آئین وداع با رهبر شهید، اقامه نماز بر پیکر ایشان با حضور اعضای خانواده رهبری، مقامات کشوری، چهره‌های سیاسی و نیز با حضور چشمگیر مردم برگزار شد

نماز اقامه کرد. پس از پایان نمازها نیز پیکرهای مطهر بر دوش مردم عزادار برای ادامه آیین تشییع بدرقه شد.

در حلقه خانواده و یاران

در میان چهره‌های حاضر، حضور اعضای خانواده رهبر شهید بیش از همه مورد توجه قرار گرفت. حجج‌اسلام سیدمصطفی، سیدمسعود و سیدمیثم خامنه‌ای، سه فرزند رهبر شهید، در کنار پیکر پدر خود نماز اقامه کردند؛ تصویری که به یکی از ماندگارترین قاب‌های این مراسم تبدیل شد و احساسات حاضران را برانگیخت. در کنار آنان، محمدجواد محمدی گلپایگانی، همسر شهید سید بشری خامنه‌ای و پدر شهیده زهرا محمدی گلپایگانی، نوه ۱۴ ماهه رهبر شهید، نیز در مراسم حضور داشت. همچنین غلامعلی حدادعادل، پدر شهیده زهرا حدادعادل، خجسته باقرزاده، دایی فرزندان رهبر شهید و علی باقری کنی، برادر شهید مصباح‌الهدی باقری (همسر سیده هدی خامنه‌ای)، از دیگر اعضای خانواده حاضر در این آیین بودند.

ادامه در صفحه ۲

نماز میت در سه نوبت برگزار شد؛ در نوبت نخست، نماز بر پیکر رهبر شهید آیت‌الله سیدعلی خامنه‌ای (ره) اقامه شد. نوبت دوم به پیکر شهیده سیده بشری حسینی خامنه‌ای، شهید مصباح‌الهدی باقری و شهیده زهرا حدادعادل اختصاص داشت و در نوبت سوم نیز آیت‌الله سبحانی بر پیکر شهیده زهرا محمدی گلپایگانی، نوه ۱۴ ماهه رهبر شهید،

گروه سیاسی: صبح روز گذشته، تهران حال و هوای دیگری داشت. خیابان‌های منتهی به مصلاهی امام خمینی (ره) از نخستین ساعات بامداد مملو از مردمی بود که آمده بودند آخرین نماز را بر پیکر رهبر شهید انقلاب اقامه کنند؛ نمازی که به صحنه‌ای از وداع ملی، تجدید بیعت و نمایش انسجام اجتماعی تبدیل شد. تصویری هم که از این مراسم ثبت شد، تنها به تهران محدود نماند و بازتاب گسترده آن در رسانه‌های منطقه‌ای و بین‌المللی، این آیین را به یکی از مهم‌ترین رویدادهای خبری روز جهان تبدیل کرد.

آیین اقامه نماز میت بر پیکر رهبر شهید انقلاب اسلامی و چهار تن از اعضای خانواده ایشان، صبح دیروز یکشنبه ۱۴ تیرماه در مصلاهی امام خمینی (ره) تهران برگزار شد. در این مراسم، آیت‌الله العظمی جعفر سبحانی، امامت نماز را بر عهده داشت و در حضور مردم عزادار، مسئولان عالی‌رتبه کشوری و لشکری، فرماندهان نیروهای مسلح، علما، خانواده‌های معظم شهدا، شخصیت‌های سیاسی، مذهبی و هیئت‌های خارجی، نماز میت را اقامه کرد. به دلیل تعدد پیکرهای مطهر،

سازندگی: روزنامه سیاسی و اجتماعی • صاحب امتیاز: حزب کارگزاران سازندگی ایران • مدیرمسئول: امیر اقلتی • سردبیر: اکبر منتجبی
زیر نظر شورای سیاستگذاری: سیدحسین مرعشی (رئیس)، محمد عطریانفر، محمد قوچانی، علی هاشمی، سیدعلیرضا سیاسی‌زاده، امیر اقلتی

مدیرهنری: رضا دولتزاده • عکس: رضا معطریان • ویراستار: سعیده آری‌نفر • حروفچین: سحر خسروچردی • نشانی: تهران، پاسداران، نگارستان پنجم، پلاک ۸، تلفن: ۲۲۸۴۱۲۴۲ • چاپ: امید نشر ایرانیان: ۹-۶۸۲۷۳۶۸ • توزیع: نشر گستر امروز: ۶۱۹۳۳۰۰۰

گزارش

پیاده تا مصلی

روایتی از صبح وداع در مصلی تهران

گروه اجتماعی: تهران دیروز، از نخستین ساعات پس از طلوع آفتاب، حال‌وهوایی متفاوت داشت. هنوز ساعت به هشت صبح نرسیده بود که خیابان‌ها و بزرگراه‌های منتهی به مصلا امام خمینی (ره) با حجم بالای تردد خودروها و عابران روبه‌رو شدند. پیاده‌روها، ایستگاه‌های مترو و مسیرهای منتهی به مصلی، رفته‌رفته مملو از جمعیتی شد که برای شرکت در مراسم و اقامه نماز بر پیکر رهبر شهید و همراهانش راهی این محل بودند. پلیس راهور تهران نیز از تکمیل ظرفیت پارکینگ‌های اطراف مصلی و افزایش کم‌سابقه حجم ترافیک در محورهای منتهی به این مجموعه خبر داد. در بخش‌هایی از مسیر، خودروها در حاشیه بزرگراه‌ها پارک شده بودند و بسیاری از مردم ادامه راه را پیاده طی می‌کردند. در طول مسیر، موکب‌های مردمی میان جمعیت آب و شربت توزیع می‌کردند؛ خدمتی که با توجه به گرمای هوا، مورد استقبال بسیاری از حاضران قرار گرفته بود. مقابل یکی از ورودی‌های متروی شهید مفتوح، داوطلبان بطری‌های آب را میان مسافرانی که از قطار پیاده می‌شدند، تقسیم می‌کردند. در میان جمعیت، چهره‌های متفاوتی به چشم می‌خورد. مردی با شال سبز و پرچم ایران در دست، بی‌آنکه سخنی بگوید، مسیر حرکت مردم را تماشا می‌کرد. کمی آن‌سوتر، مادری دست فرزند مبتلا به اوتیسم خود را گرفته بود و با حوصله از میان جمعیت عبور می‌کرد. برای او، حضور در این مراسم، با وجود دشواری‌های رفت‌وآمد، اهمیت ویژه‌ای داشت.

صوف‌نماز و روایت‌های شخصی

هرچه زمان برگزاری نماز نزدیک‌تر می‌شد، تراکم جمعیت در صحن‌ها و محوطه‌های اطراف مصلی بیشتر می‌شد و عبور از برخی مسیرها با کندی انجام می‌گرفت. با پیش سرود جمهوری اسلامی ایران، بخشی از حاضران هم‌صدا شدند و برخی نیز پرچم‌های ایران و بیرق‌هایی را که همراه داشتند، بالا بردند. فضای مراسم، آمیزه‌ای از سکوت، زمزمه و شعارهایی بود که در مقاطع مختلف از میان جمعیت شنیده می‌شد. در میان حاضران، زنی که خود را ساکن آلمان معرفی می‌کرد، می‌گفت برای حضور در این مراسم به ایران آمده است. او معتقد بود فارغ از تفاوت دیدگاه‌ها، چنین مراسمی برای او معنایی ملی دارد. کمی آن‌طرف‌تر، زنی میانسال با صدایی بغض‌آلود می‌گفت: «هیچ‌وقت فکر نمی‌کردم روزی برسد که برای رهبرمان نماز بخوانیم.» در گوشه دیگری از محوطه، دختری جوانی یازده‌ساله، در گفت‌وگو با خبرنگار، از حسرت خود برای این دیدار سخن می‌گفت؛ جمله‌ای کوتاه که بازتابی از نگاه کودکانه او به این مراسم بود.

تهران در صبح یک مراسم بزرگ

از نقساط مرتفع اطراف مصلی، گستردگی جمعیت در خیابان‌های منتهی به محل برگزاری مراسم بیش از پیش دیده می‌شد. مسیرهای اصلی اطراف مصلی تا ساعت‌ها شاهد رفت‌وآمد پیوسته مردمی بود که از نقاط مختلف شهر و برخی استان‌ها خود را به تهران رسانده بودند. خودروهای امدادی و نیروهای انتظامی در مسیرها مستقر بودند و مأموران راهور تلاش می‌کردند جریان ترافیک را مدیریت کنند. معاون فرهنگی و اجتماعی پلیس راهور تهران نیز اعلام کرد که با وجود حجم بالای مراجعات، تمهیدات لازم برای تسهیل تردد در ورودی‌های پایتخت پیش‌بینی شده است. پایان مراسم؛ خیابان‌هایی که هنوز خلوت نشده بودند. پس از پایان نماز نیز خیابان‌های اطراف مصلی تا ساعت‌ها مملو از جمعیتی بود که آرام‌آرام مسیر بازگشت را در پیش می‌گرفتند. بطری‌های آب و لیوان‌های یک‌بار مصرف در کنار پیاده‌روها، نشانی از ساعت‌ها حضور مردم در گرمای تابستان بود و نیروهای خدمات شهری کار پاکسازی مسیرها را آغاز کرده بودند. صبح امروز تهران، فارغ از نگاه‌ها و برداشت‌های متفاوت، شاهد برگزاری یکی از پرجمعیت‌ترین مراسم‌های خود در هفته‌های اخیر بود؛ مراسمی که از نخستین ساعات روز، چهره بخشی از پایتخت را تحت تأثیر قرار داد و برای حاضران، آخرین فرصت وداع با رهبر شهید و همراهانش بود.

ادامه تیتربیک

نماز وداع

صوف نخست نماز نیز مملو از مسئولان ارشد کشور بود. سران قوا در کنار دیگر مسئولان عالی‌رتبه در مراسم حضور یافتند و سردار احمد وحیدی، جانشین فرمانده کل سپاه، در صف نخست نماز بر پیکر رهبر شهید و خانواده ایشان ایستاد؛ حضوری که مورد توجه رسانه‌ها و حاضران قرار گرفت.

مردم اما ساعت‌ها پیش از آغاز رسمی مراسم خود را به مصلی رسانده بودند. ازدحام جمعیت به‌سرعت از صحن و شبستان عبور کرد و خیابان‌های مفتوح، قنبرزاده، صابونیان و میرعماد نیز مملو از عزادارانی شد که تلاش می‌کردند خود را به محل اقامه نماز برسانند. بسیاری نیز در همان مسیرها ایستاده بودند تا از همان‌جا نماز میت را همراه جمعیت اقامه کنند. در میان انبوه جمعیت، تمثال‌هایی از رهبر شهید، رهبر معظم انقلاب حضرت آیت‌الله سیدمجتبی خامنه‌ای، شهدای مقاومت و پرچم‌های جمهوری اسلامی ایران دیده می‌شد. برخی نیز پلاکاردهایی با مضامین مقاومت و مطالبه انتقام خون رهبر شهید در دست داشتند و فضای مراسم، آمیزه‌ای از سوگواری و اعلام وفاداری به آرمان‌های انقلاب اسلامی بود.

پس از پایان مراسم، رئیس‌جمهور مسعود پزشکیان در جمع خبرنگاران، در پاسخ به این پرسش که چه عهده‌ای با رهبر شهید خواهد بست، تنها یک جمله گفت: «راه ایشان را ادامه خواهیم داد».

محمدباقر قالیباف، رئیس مجلس شورای اسلامی نیز در پیامی در شبکه اجتماعی ایکس، با اشاره به شعارهای مردم در مراسم نوشت که ملت ایران امروز یکپارچه فریاد «یا لثارات الحسین (ع)» سر داد و با عبارت «اللهم انا لا نعلم منه الا خیرا» با رهبر شهید خود وداع کرد.

محمدباقر دوالقدر، دبیر شورای عالی امنیت ملی هم با انتشار پیامی، مراسم تشییع را پاسخی به تصور دشمنان درباره وضعیت ایران دانست و نوشت: «این چند روز چشم‌تان را به ایران بدوزید». او تأکید کرد که مردم در این مراسم دو شعار را با صدای بلند فریاد می‌زنند؛ مقاومت در برابر دشمنان و انتقام خون رهبر شهید.

وداعی که جهان تماشا کرد

اما بازتاب مراسم تنها به داخل کشور محدود نماند. رسانه آمریکایی نیوزمکس در گزارشی این آیین را نشانه‌ای از تداوم ثبات ساختار سیاسی جمهوری اسلامی و انتقال قدرت به نسل جدید مدیریت کشور توصیف کرد. این رسانه نوشت در حالی که برخی محافل در واشنگتن و تل‌آویو پس از شهادت رهبر انقلاب انتظار بروز بحران در ایران را داشتند، روند برگزاری مراسم وداع و انتقال قدرت، تصویری متفاوت از انسجام ساختار سیاسی ایران ارائه داده است. نیوزمکس همچنین به نقل از راز زیمت، رئیس بخش مطالعات ایران در مؤسسه مطالعات امنیت ملی اسرائیل، مدعی شد که ایران با وجود خسارت‌های ناشی از جنگ، همچنان از اراده سیاسی بالایی برخوردار است. این رسانه البته نوشت نهادهای اطلاعاتی آمریکا و متحدانش نیز روند مراسم تشییع را با دقت زیر نظر دارند تا ارزیابی دقیق‌تری از شرایط ایران به دست آورند.

خبرنگار شبکه «اینپدی تودی» هند نیز مراسم وداع را تجلی زنده فرهنگ مقاومت توصیف کرد و گفت شهادت رهبر انقلاب

ادامه سرمقاله

میراث‌ماندگار

دوران رهبری قائد شهید

همین تفاوت برداشت‌ها، نشان می‌دهد که تأثیرگذاری تدابیر نظام جمهوری اسلامی در معادلات منطقه و بین‌الملل، چه در مقام حمایت و چه از منظر نقد، واقعیتی انکارناپذیر در ادبیات سیاسی معاصر است که نمی‌توان نقش کلیدی ایران و تأثیر گذاری آن را در ترتیبات امنیتی و ژئوپلیتیک منطقه از نظر دور داشت و یا به حساب نیاورد.

در علوم سیاسی و مطالعات حکمرانی، شخصیت‌های اثرگذار معمولاً به‌دور از قضاوت‌های زودگذر و در پرتو گذر زمان و بر اساس اسناد، پژوهش‌ها و تحلیل‌های تاریخی ارزیابی می‌شوند. از همین رو، داوری نهایی درباره این دوره نیز به پژوهش‌های آینده و روایت‌هایی بستگی خواهد داشت

در نگاه بخش مهمی از جامعه ایران، نه صرفاً فقدان یک شخصیت سیاسی، بلکه استمرار سنت شیعی فداکاری، مقاومت و شهادت الهام‌گرفته از نهضت عاشورا تلقی می‌شود.

همزمان، رسانه‌های بین‌المللی نیز پوشش گسترده‌ای به این مراسم دادند. روزنامه گاردین با انتشار تصاویر و ویدئوهایی از مراسم، از حضور میلیونی مردم در آیین چندروزه وداع خبر داد. آنا‌تولسی، حضور هیئت‌ها و مقامات خارجی را برجسته کرد. سسی‌ان‌ان با پیش گزارش تصویری از تهران، به مراسم یادبود یک‌هفته‌ای رهبر شهید پرداخت و نیویورک‌تایمز نیز برنامه تشییع پیکر ایشان در پنج شهر ایران و عراق را مورد توجه قرار داد. رسانه‌های همچون ان‌بی‌سی نیوز، الجزیره، روتیز، دی‌جی‌پله و آسوشی‌پرس نیز حضور گسترده مردم در تهران و افزایش مشارکت در دومین روز مراسم وداع را بازتاب دادند.

در رسانه‌های غربی نیز این مراسم به شکل ویژه دنبال شد. شبکه‌های عربی با پیش تصاویر زنده از مصلا تهران، استمرار

حضور مردم را برجسته کرد و شبکه المنار لبنان نیز گزارشی تصویری از مراسم باشکوه اقامه نماز بر پیکر رهبر شهید و اعضای خانواده ایشان منتشر کرد.

بنا بر اعلام ستاد بزرگداشت عروج خونین امام مجاهد شهید و بر اساس برنامه رسمی، پیکر مظهر رهبر شهید روز دوشنبه ۱۵ تیرماه در تهران تشییع و پس از آن، کاروان بدرقه رهبر شهید راهی شهرهای دیگر خواهد شد. سه‌شنبه ۱۶ تیرماه به قم منتقل و نماز میت در آن شهر به امامت آیت‌الله جوادی آملی اقامه خواهد شد.

سیس چهارشنبه ۱۷ تیرماه مراسم تشییع در نجف و کربلا برگزار می‌شود و پنج‌شنبه ۱۸ تیرماه نیز پیکر مظهر در مشهد مقدس تشییع، نماز میت بر آن اقامه و سپس در جوار بارگاه ملکوتی امام رضا (ع) آرام خواهد گرفت. آیینی که از تهران آغاز شده و در امتداد این مسیر با تشییع و اقامه نماز در چند شهر، به‌عنوان جلوه‌ای از پیوند همبستگی ملی و باورهای مذهبی در سراسر مسیر آخرین سفر رهبر شهید انقلاب اسلامی استمرار خواهد یافت.

شرافتمندانه احزاب، توسعه تعامل سازنده با جهان بر پایه منافع ملی و ایجاد زمینه مشارکت گسترده‌تر شهروندان در فرآیندهای تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری، می‌تواند افق‌های تازه‌ای را پیش روی ایران بگشاید.

سرانجام، آنچه از منظر تاریخ باقی خواهد ماند، روایت موافقان یا مخالفان نیست، بلکه مجموعه‌ای از واقعیت‌ها، دستاوردها، چالش‌ها و پیامدهایی است که در کنار یکدیگر، تصویر یک دوره تاریخی را شکل می‌دهند. چهار دهه رهبری شهید والامقام آیت‌الله سیدعلی خامنه‌ای، فارغ از داوری‌های سیاسی، بخش مهمی از تاریخ معاصر ایران است؛ فصلی که مطالعه آن، همچنان در کانون توجه پژوهشگران، سیاست‌گذاران و ناظران داخلی و بین‌المللی باقی خواهد ماند و فهم دقیق آن، نیازمند نگاهی جامع، منصفانه و آینده‌نگرانه است.

شهادت مظلومانه رهبری ارجمند انقلاب ایران، بی‌تردید رسواگر و برده‌در چهره تنگین اسرائیل در منطقه و حامیان ستم‌پیشه این رژیم اشغالگر در عرصه جهانی خواهد بود.

که با فاصله گرفتن از داوری‌های نارسا و فضای رقابت‌های جناحی روزمره، تصویری دقیق‌تر از ابعاد مختلف آن ارائه کند. با این حال، آنچه امروز بیش از هر زمان دیگری اهمیت دارد، نگاه به آینده است. تجربه کشورهای مختلف نشان داده است که در هر مرحله از تحول یا انتقال مسئولیت در ساختارهای حکمرانی، مهم‌ترین سرمایه یک کشور، حفظ ثبات ملی، اجرای دقیق قانون، تقویت اعتماد عمومی و انسجام اجتماعی است. این اهداف، زمانی تحقق می‌یابد که همه بازیگران سیاسی و اجتماعی، منافع ملی را بر رقابت‌های جناحی و مقطعی ترجیح دهند و سازوکارهای قانونی، پایه و مبنای اداره امور قرار گیرد.

در چنین چشم‌اندازی، ارتقای کارآمدی نهادهای عمومی، بهبود شاخص‌های اقتصادی، افزایش شفافیت، مبارزه مؤثر با فساد، تقویت سرمایه اجتماعی، بهره‌گیری از ظرفیت نخبگان، به‌خصوص سامان‌یابی تحزب به‌معنای واقعی کلمه و دست‌به‌دست شدن قدرت اجرایی کشور از طریق رقابت‌های